

The Role of Alienation, Gender Discrimination, and Stigma in excluding Women Prisoners from Interpersonal Interactions

Mahnaz Farahmand*: Associate professor, department of sociology, faculty of social sciences, Yazd University, Yazd, Iran. farahmandm@yazd.ac.ir

Seyed Reza Javadian: Assistant professor, department of social work, faculty of social sciences, Yazd University, Yazd, Iran.

Shokoofeh Jalili Pirani: Master of social work, Yazd University, Yazd, Iran.

Abstract

Introduction: The lived experience in prison is a situation that places women at greater risk of social exclusion more than any other social experience and imposes particular dimensions of social, cultural, and family deprivation. Thus, the current research tries to assess the effect of sociocultural factors on the social exclusion of women prisoners.

Methods: The method used in this study is survey-correlation research. The statistical society of this research is the female prisoners of Yazd and Shiraz cities. Due to the limited number of women prisoners who have been imprisoned more than once, a total of hundred eighteen prisoners were studied in Yazd and Shiraz.

Results: The findings showed that there is a significant relationship between social exclusion of women prisoners and stigma, alienation, and gender discrimination. ($P < 0.05$) The regression results also supported the significant effect between stigma and social exclusion of women prisoners and twenty-seven and seven-tenths of the variance of the rate of social exclusion of women prisoners is explained by the stigma variable.

Conclusions: Women prisoners who do not follow the norms of society are more alienated, face more gender discrimination, suffer more stigma. Therefore meet more exclusion from family, relatives, and friends. They face more obstacles and limitations for their emotional and material needs, presence in society.

Keywords

Alienation

Gender Discrimination

Stigma

Women Prisoners

Social Exclusion

*Corresponding Author
Study Type: Original
Received: 17 Aug 2020
Accepted: 09 Feb 2022

Please cite this article as follows:

Farahmand M, Javadian S, and Jalili Pirani S. The role of alienation, gender discrimination, and stigma in excluding women prisoners from interpersonal interactions. *Quarterly Journal of Social Work*. 2022; 10 (4); 57-66

نقش از خودبیگانگی، تبعیض جنسیتی و داغ انگ در طرد زنان زندانی از تعاملات بین فردی

مهناز فرهمند*: دانشیار، گروه جامعه شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. farahmandm@yazd.ac.ir

سیدرضا جوادیان: استادیار، گروه مددکاری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

شکوفه جلیلی پیرانی: کارشناسی ارشد مددکاری اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

واژگان کلیدی

از خودبیگانگی

تبعیض جنسیتی

داغ انگ

زنان زندانی

طرد اجتماعی

چکیده

مقدمه: تجربه زیسته زندان، موقعیتی است که زنان را بیش از هر تجربه اجتماعی دیگری، در معرض طرد قرار می‌دهد، و ابعادی از محرومیت‌های عاطفی، تعاملی و خانوادگی را بر آنان تحمیل می‌کند. بر همین مبنا، پژوهش حاضر، به بررسی نقش برخی از عوامل اجتماعی - فرهنگی مرتبط با طرد زنان زندانی پرداخته است.

روش: روش مورد استفاده در این پژوهش از نوع پیمایشی-همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق، زنان زندانی شهر یزد و شیراز است که به دلیل محدود بودن تعداد زنان زندانی که سابقه بیش از یکبار حبس داشته‌اند، به صورت تمام شماری با تعداد صد و هجده نفر زندانی در دو شهر یزد و شیراز مورد بررسی قرار گرفتند.

نتایج: یافته‌های تحقیق نشان داد که بین طرد زنان زندانی و داغ انگ، از خودبیگانگی، تبعیض جنسیتی رابطه معنی دار وجود دارد. $p < 0/05$

تایج رگرسیون نیز از تاثیر معنی دار بین داغ انگ و طرد اجتماعی زنان زندانی حمایت کرد و بیست و هفت و هفت درصد از واریانس میزان طرد اجتماعی زنان زندانی با متغیر داغ انگ تبیین شد.

بحث و نتیجه گیری: زنانی که از عرف جامعه پیروی نمی‌کنند و دچار جرم می‌شوند، از از خودبیگانگی بیشتری برخوردارند، با تبعیض‌های جنسیتی بیشتری مواجه می‌شوند، از داغ انگ و برچسب رنج می‌برند. در نتیجه، با طرد بیشتری از سوی خانواده، خویشاوندان و اطرافیان روبرو شده و در رفع نیازهای عاطفی، مادی، حضور در جامعه با موانع و محدودیت‌های بسیاری مواجه می‌شوند.

* نویسنده مسوول
نوع مطالعه: پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۲۷
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۲۰

مهناز فرهمند، سیدرضا جوادیان و شکوفه جلیلی پیرانی. نقش از خودبیگانگی، تبعیض جنسیتی و داغ انگ در طرد زنان زندانی از تعاملات بین فردی. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۱۴۰۰؛ ۱۰ (۴): ۵۷-۶۶

نحوه استناد به مقاله:

مقدمه

زنان، حدود نیمی از جامعه انسانی را تشکیل داده و گروهی آسیب‌پذیر و حساس هستند. در دهه‌های گذشته شواهدی از افزایش مشارکت زنان در رفتارهای انحرافی به‌دست آمده است. آدلر و اسمارت رشد فزاینده جرم زنان را به افزایش آزادی‌ها، تضعیف کنترل‌های اجتماعی، و مشارکت فزاینده آن‌ها در بازار کار مربوط دانسته‌اند. به باور دو صاحب‌نظر، آزادی زنان به‌منظور توسعه توانمندی‌ها در راستای تحقق اهداف زندگیشان، آنان را به‌طور هم‌زمان در معرض ناکامی‌ها و فشار زندگی قرار داده است؛ درحالی‌که درگذشته چنین مشکلاتی را عمدتاً مردان تجربه می‌کردند. [۱] بر اساس گزارش مرکز بین‌المللی مطالعات زنان، ایران در میان صد و نود و هفت کشور جهان از لحاظ فراوانی زنان زندانی، رتبه هشتماد و یک را دارا است. [۲] درعین‌حال، بر اساس گزارش نیروی انتظامی تعداد محکومان زن از سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۶۰، چهار برابر شده است. [۳] اگرچه سهم زنان در ارتکاب جرم افزایش یافته است، ولی هنوز میزان جرم زنان کمتر از پانزده درصد میزان کل جرم‌هاست. [۴] این اصل در تمام کشورهای دنیا و ازجمله در ایران صادق است.

در ایران نیز زنان تنها چهار و چهل و هشت صدم درصد زندانیان را تشکیل می‌دهند. [۵] آمار و گزارش‌های منتشرشده، حاکی از این است که جرم مرتبط با قاچاق مواد مخدر بیشترین میزان جرم‌ها در میان زنان و مردان کشور را تشکیل می‌دهد. این در حالی است که بر اساس اعلام سازمان زندان‌های کشور در سال ۱۳۹۳، زنان بیست و شش درصد از مصرف‌کنندگان مخدرهای صنعتی را تشکیل می‌دهند و آمار دختران و زنان زندانی به جرم قاچاق، مصرف، و توزیع و فروش مواد مخدر از مردان پیشی گرفته است. بر پایه همین گزارش، آمار مجرمان زن در زمینه قاچاق مواد مخدر پنجاه و چهار درصد است؛ در حالی‌که در بین مردان این آمار در مقایسه با کل جرم‌های مردان حداکثر چهل و سه درصد است. [۱]

زندانی شدن زنان، به سبب شکستن هنجارها و عرف جامعه، موجب گسسته شدن آنان از شبکه‌های نیرومند خانوادگی، خویشاوندی، همسایگی و قومی می‌شود که درنهایت، طرد را برای آنان رقم می‌زند. طرد، درواقع، نوعی رانده شدن است و زنان زندانی مطرود، به‌منزله افراد حاشیه‌ای، از مشارکت کامل در اجتماعات خرد و کلان ناتوان می‌شوند. نتایج تحقیقات ون اولفن و همکاران ۲۰۰۹، وروایی و وروایی ۱۳۹۵ نشان می‌دهد که زنان در دوران محکومیت و پس از بازگشت به جامعه، به‌عنوان یک مطرود با آن‌ها برخورد می‌شود، از تعاملات عاطفی و اجتماعی طرد می‌شوند، از بازار کار کنار گذاشته می‌شوند و بر اساس رفتارهای گذشته‌شان مورد قضاوت قرار می‌گیرند. برخی دیگر از مطالعات نشان می‌دهد که زندان؛ فرصت‌های مالی، ازدواج، عاطفی و تعاملی زندانیان را تحت شعاع قرار می‌دهد. [۶ و ۷] نتایج تحقیق ون اولفن و همکاران نیز بازگو می‌کند که زندانی شدن، داغ‌انگ و طرد عوامل مهمی هستند که بر دسترسی به خانواده، خدمات درمانی، بقاء (اشتغال و مسکن) و ادغام مجدد در جامعه بیشترین تاثیر را می‌گذارد. [۶] طبق نتایج داج و پوگرین ۲۰۰۱، در پژوهشی کیفی نشان دادند که زنان پس از بازگشت به جامعه، به‌عنوان یک مطرود با آن‌ها برخورد می‌شود، و بر اساس رفتار جنایتکارانه گذشته‌شان مورد قضاوت قرار می‌گیرند. [۸] مسکوید و ارنریچ ۱۹۹۸، به این نتیجه رسیدند که، تعداد زنان زندانی در زندان‌های ایالتی و فدرال به سرعت در حال افزایش است. زندان بر عزت نفس زنان، اختلالات شخصیتی و افسردگی، از دست دادن حضانت کودکان و سایر موقعیت‌های آنان تاثیرگذار است. [۹]

به‌زعم روانشناسان اجتماعی و جامعه‌شناسان، طرد اجتماعی، فرایندی است که در نتیجه آن، گروه‌های اجتماعی و افرادی معین، از اجتماع طرد و به حاشیه رانده می‌شوند. [۱۰] و عوامل فراوانی در شکلگیری آن تاثیرگذار هستند. [۱۱] برخی پویایی فرآیند طرد را، ناشی از تبعیض‌های اجتماعی، بی‌هویتی یا ازخودبیگانگی بیان می‌کنند، [۱۲] که مرزهای آن در زمان‌های مختلف بسته به تحویلات، جنسیت، ویژگی‌های جمعیتی، نابرابری‌های اجتماعی، رویه‌های کاری و سیاست‌های عمومی، این‌که چه افرادی در شمول اجتماع قرار می‌گیرند و چه کسانی از آن حذف می‌شوند، ممکن است تفاوت کند. [۱۳] به‌زعم گیدنز، جنسیت عامل مهم و حساس در ساخت دادن به انواع فرصت‌ها، بخت‌های زندگی و طرد اجتماعی است و مردان و زنان از جهت قدرت، منزلت و ثروت موقعیت‌های نابرابری دارند و تفاوت‌های جنسیتی، شالوده نابرابری‌های اجتماعی مثل مجازات شدیدتر و طرد بیشتر برای زنان است. [۱۴] از دیدگاه سن، یکی از عوامل طرد و کنار گذاشتن افراد در محیط‌های مختلف، جنسیت است. جنسیت، جلوه‌ای از سلب آزادی‌ها، توانمندی‌های اساسی و نابرابری‌ها است. [۱۵] به‌زعم گافمن، انگ به‌عنوان یک فرایند منجر به طرد برخی افراد، به‌گونه‌ای سیستماتیک از نوعی خاص از تعاملات اجتماعی می‌شود.

غیره را از دست بدهند و به سبب نگرش‌های فرهنگی حاکم بر جامعه طرد، برچسب، تبعیض اجتماعی را بیشتر تجربه می‌کنند و با محرومیت‌های متعدد و چندگانه مواجه هستند. از دیدگاه جامعه‌شناسانه، تبیین علل طرد اجتماعی زنان زندانی و تمهید روش‌هایی برای جلوگیری از این مساله، ضرورتی اساسی دارد. بنابراین لازم است، طی تحقیقاتی تحلیلی-علمی وضعیت زنان زندانی در زندان و پس از آزادی بررسی گردد. در این تحقیق سعی شده است با ارزیابی مساله‌ها زنان زندانی دو شهر یزد و شیراز با استفاده از روش تحقیق کمی، به این پرسش پاسخ داده شود که طرد زنان زندانی از تعاملات بین فردی به چه میزان است؟ نقش تبعیض جنسیتی، از خودبیگانگی و داغ انگ در طرد زنان از تعاملات بین فردی چه میزان است؟

به باور او یکی از شیوه‌های رایج داغ انگ، غیرسازی است. غیرسازی سازوکاری اجتماعی، زبانی و روان‌شناختی است که ما را از آن‌ها یعنی بهنجارها را از نابهنجارها متمایز می‌کند و بخش مهمی از فرایندی است که به داغ انگ و طرد می‌انجامد. [۱۶] از خودبیگانگی، یکی دیگر از عوامل موثر بر طرد، شکلی از بی‌توجهی و فاصله‌گذاری از معیارها و استانداردهای رفتاری اجتماع است. به عقیده دورکیم، حدود خواسته‌های فرد در جامعه تابع هنجارهای خاصی است و از طریق این هنجارها است که شخص می‌تواند تمایلات، خواسته‌ها و خواهش‌های خود را محدود، و در حدی معقول و عملی تنظیم کند؛ اما در شرایط آنومیک جامعه که محصول تغییرات اجتماعی است، فرد هنجارها و ضوابطی جهت رفتار خود ندارد؛ دچار از خودبیگانگی می‌شود. [۱۷]

در اهمیت این موضوع همین بس که زندانی شدن، گونه‌ای سرکوب و طرد است و زنان زندانی، نابرابری قابل ملاحظه‌ای را در همه ابعاد زندگی روابط، عواطف، امکانات و توانایی‌های از طیف خانوادگی و خویشاوندی تا دوستان و اطرافیان... تجربه می‌کنند. طرد زنان از گروه‌های مختلف خانوادگی، دوستان، خویشاوندان و غیره باعث می‌شود در ادامه این فرایند، تمام مزایای روان‌شناختی و مادی مربوط به عضویت در شبکه‌های اجتماعی، حمایت اجتماعی، دسترسی به منابع و

روش

بررسی عوامل طرد اجتماعی زنان زندانی رسالت این پژوهش است، که با مطالعه‌ای کمی انجام شده است. پژوهش حاضر از نوع کاربردی است و با توجه به ماهیت موضوع و هدف‌های پژوهش با روش تحقیق پیمایشی استفاده شده است. جهت جمع‌آوری اطلاعات، از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. برای تدوین چارچوب نظری و همچنین تحقیقات پیشین از روش اسنادی بهره گرفته شده است. در پژوهش حاضر، زندان‌های شهر یزد و شیراز واحد تحلیل و زندانیان زن سابقه‌دار این دو شهر در اواخر سال ۱۳۹۸، واحد بررسی هستند که پرسشنامه در بین این زندانیان تکمیل شده است. دلیل انتخاب این دو زندان، کمبود نمونه موردنظر در یک زندان، در دسترس بودن، و همکاری مسوولین زندان‌های این دو شهر با محقق است. به دلیل محدود بودن تعداد زنان زندانی که سابقه بیش از یک‌بار حبس داشته‌اند، این تحقیق به صورت تمام‌شماری با تعداد صد و هجده نفر در دو زندان یزد و شیراز پنجاه نفر از زندان یزد و هشت نفر از زندان شیراز انجام شد. در نهایت، صد و هجده پرسشنامه در میان زنان زندانی که بیش از یک‌بار محکومیت داشتند، توزیع و اطلاعات جمع‌آوری شد. برای رعایت اصول اخلاقی پژوهش و برای اطمینان کامل پاسخگویان، از طرح سوال درباره مشخصاتی که هویت فرد را مشخص کند، خودداری شد و جلب همکاری، اعتماد و رضایت پاسخگو، شرط اخلاقی تکمیل پرسشنامه بود.

ملاک‌های ورود و خروج

ورود: شامل داشتن پرونده مجرمانه، سابقه بیش از یک‌بار حبس، زن بودن و تمایل به همکاری برای پر کردن پرسشنامه.
خروج: صرفاً سابقه یک‌بار حکم حبس، جنسیت مذکر، نداشتن تمایل به پر کردن پرسشنامه نداشتند.

ابزارهای پژوهش

طرد اجتماعی: طرد اجتماعی فرایندی که در نتیجه آن افراد و گروه‌های اجتماعی معینی از اجتماع، طرد و به حاشیه رانده می‌شوند. [۱۰] در این پژوهش، طرد اجتماعی در قالب بیست گویه در پنج بعد مالی، عاطفی، تعاملی، موقعیتی، زبانی، در طیف پنج قسمتی کاملاً مخالف تا کاملاً موافق مطرح گردید. تحقیق با گویه‌های تامین عاطفی، دریافت کمک مالی، گذراندن وقت با نزدیکان، میزان تماس حضوری، مشورت با خویشاوندان، توجه به نیازهای شخصی فرد، اعتماد در روابط،

از دیگران، احساس پوچی، انجام کارهای بیهوده، لذت‌بخش بودن کارهای فرهنگی، علاقه به ارزش‌های فرهنگی جامعه، بیزاری از فعالیت‌های فرهنگی و علمی و ایجاد محدودیت از طریق ارزش‌های جامعه است. گویه‌های سازه خودبیگانگی بر مبنای شش بعد نظریه ملوین تامین و استناد به گویه‌های تحقیقات پیشین [۱۱ و ۱۷] تغییر و تکمیل آن‌ها تنظیم شد. برای انتخاب بهترین گویه‌ها، از نظرات اساتید استفاده شد. اعتبار این گویه‌ها از نوع صوری است. آلفای کرونباخ این متغیر نیز در تمامی ابعاد بالاتر از هشتاد صدم است.

داغ‌انگ: برچسب‌زنی، انتساب صفاتی تحقیرآمیز است که گروه‌های اجتماعی غیررسمی و متولیان رسمی کنترل اجتماعی، در واکنش به نقض هنجارهای مورد اجماع خود که اغلب قراردادی و متغیر هستند، به فرد ناقص می‌دهند. [۱۸] این متغیر، در قالب هفت گویه در طیف پنج قسمتی کاملاً مخالف تا کاملاً موافق مطرح گردید. در این تحقیق از گویه‌های تحقیق زاهد، خیری‌خامنه ۱۳۹۰ استفاده و با اعمال تغییراتی در آن‌ها به کار برده شد. [۱۹] ایرادهای پرسشنامه، از طریق اجرای پرسشنامه در مرحله پیش‌آزمون، از نظر مبهم بودن بعضی گویه‌ها برطرف گردید. آلفای کرونباخ این متغیر در پنج بعد، بیشتر از هشتاد و نه صدم است. در معرض تهمت قرارگرفتن، بی‌اعتمادی برای دادن مسوولیت شغلی، افزایش دید منفی دیگران، نگاه دیگران به چشم یک گناهکار، تلقی نشدن به‌عنوان انسانی لایق، برداشت بد مردم و شکاکیت شاخص‌های آن بود.

تبعیض جنسیتی: تبعیض جنسیتی، نوعی تمایز جنسیتی در اجتماعی شدن است؛ به‌عبارت‌دیگر، تبعیض جنسیتی، نگرش‌های تمایزآمیز و نابرابر عوامل اجتماعی‌کننده، در تربیت دختران و پسران است که در این میان، این تمایز به‌نوعی به ضرر دختران و به نفع پسران است. [۱۹] برای سنجش متغیر تبعیض جنسیتی، از پرسشنامه پورطاهری و پوروردی ۱۳۸۸ با برخی تغییرات استفاده شده است که شامل هفت گویه است. [۲۱] متغیر در قالب هفت گویه در طیف پنج قسمتی کاملاً مخالف تا کاملاً موافق شامل: تبعیض در قوانین و حقوق زنان، محدودیت شرکت در محافل سیاسی، ناممکن بودن داشتن شغل، مفیدتر و موثرتر واقع شدن مردان در جامعه، بهره‌مند نشدن از امکانات و فرصت‌های لازم در خانواده و جامعه، زنان زندانی در مقایسه با مردان زندانی، از دست دادن آزادی در جامعه و بیشتر بودن فشارهای ناشی از زندانی شدن برای زنان، مطرح گردید. آلفای کرونباخ این متغیر هفتاد و هشت صدم است.

برای آزمودن فرضیه‌ها، ابتدا داده‌ها از این نظر که آیا نرمال هستند یا خیر، مورد بررسی قرار گرفتند. برای آزمودن نرمال بودن داده‌ها، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نشان داد که سطح معناداری تمامی متغیرها از جمله طرد

کنایه همسایه‌ها، لحن خشونت‌آمیز خانواده، مورد مخاطب گرفتن از جانب دوستان با الفاظ زشت و رکیک، تحقیر شدن، طرد از جمع خویشاوندان، تأیید نشدن از جانب همسر، خانواده، دوستان، خویشاوندان و همسایگان سنجیده شد. سوالات این سازه، توسط محققین، پس از انجام مطالعات نظری ساخته شد. اعتبار صوری این پرسشنامه توسط نظرات اساتید در زمینه منطبق بودن محتوای سوال‌ها با ویژگی‌های مورد انتظار و تصحیح پرسشنامه تأیید شد. ایرادهای پرسشنامه از طریق اجرای پرسشنامه در مرحله پیش‌آزمون، از نظر مبهم بودن بعضی گویه‌ها برطرف گردید. آلفای کرونباخ این متغیر در پنج بعد بیشتر از هشتاد صدم بود.

ازخودبیگانگی: ازخودبیگانگی به مفهوم عام آن از نظر جامعه‌شناسان و روانشناسان اجتماعی به‌گونه‌ای گسترده برای توضیح انفصال فرد از نظام ارزش‌ها، باورها، هنجارها، اهداف فرهنگی و همچنین جهت اشاره به انفعال، بی‌علاقگی و مشارکت نداشتن اجتماعی-سیاسی و صور آسیب‌شناختی مشارکت مورد استفاده قرار می‌گیرد. [۱۷] در این پژوهش، بیگانگی در قالب بیست و شش گویه در طیف پنج قسمتی کاملاً مخالف تا کاملاً موافق مطرح گردید که شامل گویه‌هایی از جمله: تسلط نداشتن بر مسیر زندگی، ناتوانی در برخورد با مشکلات، اعتقاد به تقدیر، مشارکت نداشتن، ناتوانی در اصلاح ساختار جامعه، رعایت قوانین به‌دلیل ترس از مجازات، بی‌توجهی به نتایج و پیامدهای اعمال و واکنش‌ها، استفاده از هر راهی برای رسیدن به هدف، نبود قواعد معینی برای زندگی، مبهم بودن آینده شغلی، بدبین بودن به آینده جامعه، بی‌مفهومی و بی‌معنایی دنیا، لذت بردن از همنشینی با دوستان، لذت بردن از تنهایی، نداشتن دلخوشی در زندگی، ناتوانی در مطرح کردن مشکلات با دیگران، تنفر از شرایط زندگی، احساس عقب بودن

اجتماعی، ترس از ارزیابی منفی، برجسب منفی، تبعیض جنسیتی، از خودبیگانگی از پنج صدم بیشتر است. بنابراین، فرض صفر پذیرفته و فرض مقابل رد شد و نرمال بودن داده‌ها مورد تایید قرار گرفت. داده‌های پژوهش با نرم افزار SPSS20 و شاخص‌های آماری توصیفی،

ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس و رگرسیون گام به گام مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

بر مبنای داده‌های تحقیق، شصت و شش و نه دهم درصد در گروه سنی بیست تا سی و هفت سال؛ بیست و هشت درصد در گروه سنی سی و هفت تا پنجاه و چهار سال و سه و یک دهم درصد در گروه سنی پنجاه و چهار تا هفتاد و یک قرار گرفته‌اند. به لحاظ وضعیت تحصیلات، از بین زنان زندانی چهل و چهار و یک دهم درصد دارای تحصیلات زیر دیپلم هستند و کمترین درصد یک و هفت دهم درصد، فوق لیسانس و بالاتر هستند. بیست و سه و هفت دهم درصد بی سواد، بیست و چهار و شش دهم درصد دارای مدرک دیپلم و پنج و نه دهم درصد دارای مدرک فوق دیپلم و لیسانس هستند. محل سکونت خانواده چهل و شش و شش دهم درصد در محلات متوسط شهر، چهل و چهار و یک دهم درصد در پایین شهر و نه و سه دهم درصد در بالا شهر سکونت دارند. از بین خانواده‌های پاسخگویان شصت و هفت و هشت دهم درصد در منزل رهن و اجاره‌ای، یک و هفت دهم درصد در منزل سازمانی و سی و پنج دهم درصد در منزل شخصی یا پدری سکونت دارند. از نظر تعداد دفعات حبس، دو بار حبس هفتاد و یک و دو دهم درصد، سه بار حبس شانزده و نه دهم درصد، چهار بار حبس پنج و یک دهم درصد و بیش از چهار بار حبس شش و هشت دهم درصد، در میان پاسخگویان مشاهده شد. از نظر مدت حبس، از بین پاسخگویان هفتاد و یک و دو دهم درصد بین یک تا چهار سال حبس، بیست و دو و هشت درصد بیش از چهار سال حبس کشیده‌اند. از بین پاسخگویان، حدود پنجاه و هفت و شش دهم درصد یعنی شصت و هشت نفر از زنان به جرم مواد مخدر زندانی شده‌اند که بیشترین درصد را شامل می‌شود. کمترین درصد به جرم درگیری اختصاص دارد که هشت دهم درصد را شامل می‌شود. هفده و هشت دهم درصد به جرم سرقت، ده و دو دهم درصد به جرم قتل، شش و هشت دهم درصد به جرم روابط نامشروع، یک و هفت دهم درصد به جرم سیاسی، پنج و یک دهم درصد به جرم مالی اختصاص دارد.

میانگین شاخص کلی طرد اجتماعی، شصت و یک و هفتاد و دو صدم که بیش از حد متوسط است و کمترین و بیشترین مقدار بین بیست و نه و هشتاد و دو است. میانگین طرد اجتماعی در ابعاد مالی، تعاملی، زبانی، موقعیتی بیشتر از حد متوسط است و در بین ابعاد طرد اجتماعی، بیشترین میانگین مربوط به بعد طرد تعاملی چهارده و شصت و یک صدم و زبانی سیزده و هجده صدم و همچنین کمترین میانگین مربوط به بعد طرد مالی یازده و ده صدم و عاطفی ده و هفتاد و شش صدم است. فرضیه اول بین تحصیلات با طرد اجتماعی زنان زندانی رابطه وجود دارد. جدول شماره دو همبستگی طرد اجتماعی با تحصیلات را با آزمون اسپیرمن نشان می‌دهد. سطح معنی داری آزمون اسپیرمن چهار درصد حکایت از وجود همبستگی معنی دار بین متغیر تحصیلات و طرد اجتماعی زنان زندانی دارد و بنابر سطح معنی داری به دست آمده، وجود همبستگی بین دو متغیر تایید می‌شود. فرضیه شماره دو بین طرد اجتماعی زنان زندانی بر حسب نوع جرم تفاوت معناداری وجود دارد. در جدول شماره سه به منظور مقایسه میانگین نوع جرم و طرد اجتماعی زنان زندانی، از آزمون تحلیل واریانس استفاده شده است. نتایج آنالیز واریانس یک طرفه نشان می‌دهد که مقدار $f=2/46$ و سطح معنی داری به دست آمده دو و هشت دهم درصد کمتر از پنج درصد است و نشان دهنده تفاوت بین گروه‌ها است. بنابراین، مطابق یافته‌های پژوهش، فرض تفاوت بین طرد اجتماعی زنان زندانی بر حسب نوع جرم تایید شده است. همان طور که داده‌ها نشان می‌دهد، بیشترین میزان طرد در جرم‌های درگیری، قتل و مواد مخدر مشاهده می‌شود. فرضیه شماره سه بین از خودبیگانگی، داغ انگ، و تبعیض جنسیتی زنان مجرم با طرد اجتماعی آنان رابطه وجود دارد. سطح معنی داری آزمون پیرسون در جدول شماره چهار حکایت از همبستگی معنی دار بین متغیر از خودبیگانگی و طرد اجتماعی زنان زندانی دارد؛ بنابراین یافته‌های پژوهش حاضر، از این فرضیه مبنی بر وجود همبستگی معنی دار بین دو متغیر حمایت می‌کند و این رابطه تایید می‌شود و رابطه مشاهده شده از نوع رابطه مستقیم و مثبت است؛ به این معنی که هر چه از خودبیگانگی زنان زندانی بیشتر باشد، میزان طرد اجتماعی آن‌ها هم افزایش می‌یابد. سایر نتایج نیز نشان می‌دهد که بی‌هنجاری، بی‌قدرتی

و احساس انزوای بیشترین، و تنفر از خود، کمترین نقش را در افزایش طرد تعاملی دارد. با توجه به نتایج تحقیق، به نظر می‌رسد که با تخطی زنان از مولفه‌های فرهنگی، اگرچه عواطف و احساسات اطرافیان جریحه‌دار شده و رنجیده‌خاطر می‌شوند، ولی بعد عاطفی و تعاملات بین فردی زنان و اطرافیان همچنان ادامه می‌یابد، ولی از خودبیگانگی با کاهش حمایت مالی، موقعیتی و زبانی از زنان زندانی، به دلایل تنبیه، سرزنش، تحقیر عمل و... تاثیرگذار است. چنانچه در جدول فوق مشاهده می‌گردد، سطح معنی‌داری آزمون پیرسون $\text{sig} = 0/000$ حکایت از وجود همبستگی معنی‌دار بین متغیر داغ‌انگ و طرد اجتماعی زنان زندانی دارد. بنابراین، یافته‌های پژوهش حاضر از وجود همبستگی معنی‌دار بین برجسب منفی و طرد اجتماعی حمایت می‌کند و این رابطه تأیید می‌شود که این رابطه به جز در بعد تعاملی، مستقیم و مثبت است و همین‌طور سطح معنی‌داری آزمون پیرسون سه درصد نشان‌دهنده همبستگی معنی‌دار بین متغیر تبعیض جنسیتی و طرد اجتماعی زنان زندانی و وجود همبستگی معنی‌دار بین این دو متغیر است. این رابطه مستقیم و مثبت است؛ یعنی با افزایش تبعیض جنسیتی، طرد اجتماعی زنان زندانی افزایش می‌یابد.

در نهایت، در یک جمع‌بندی از آزمون‌های مطرح‌شده، رگرسیون چندگانه تاثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته، بررسی شد که نتایج آن به شرح جدول شماره پنج است. طبق داده‌های جدول، ضریب همبستگی چندگانه آن با طرد زنان برابر $R = 0/527$ و ضریب تعیین تعدیل شده برابر با $R^2 = 0/258$ به‌دست آمد. این ضریب موید آن است که با استفاده از پراکنش ترتیب خطی متغیرهای مستقل رگرسیونی، می‌توان بیست و هشت درصد از پراکنش طرد زنان را توضیح داد. مدل رگرسیونی تبیین شده نیز، طبق آزمون تحلیل پراکنش انجام‌شده، خطی و معنی‌دار است؛ زیرا مقدار آزمون F برای تعیین معنی‌داری اثر متغیرهای مستقل بر طرد زنان برابر چهارده و چهار صد و پنجاه و پنج هرام با سطح معنی‌داری $P = 0/000$ است. همان‌طور که مشاهده می‌کنید، از مجموع متغیرهای مستقل وارد شده به معادله رگرسیون، متغیر مستقل داغ‌انگ، بر متغیر وابسته تاثیر معنی‌دار و مثبتی دارد. تاثیر متغیرهای از خودبیگانگی و تبعیض معنی‌دار نیست. آماره تورم واریانس، مستقل بودن متغیرها را تأیید می‌کند. مابقی تغییرات متغیر وابسته، احتمالاً به دلیل به حساب نیامدن برخی از متغیرهایی است که بر این متغیر تاثیرگذار هستند.

جدول (۱) میانگین و آماره‌های پراکندگی متغیر طرد اجتماعی به تفکیک ابعاد متغیر

متغیر	تعداد گویه	جمع میانگین	انحراف معیار	حدافل	حداکثر	دامنه تغییرات
طرد عاطفی	۳	۱۰۷۶	۱/۹۷	۴	۱۵	۱۲
طرد مالی	۳	۱۱۱۰	۲/۰۲	۳	۱۵	۱۲
طرد تعاملی	۵	۱۴۶۱	۴/۰۳	۶	۲۳	۱۷
طرد زبانی	۴	۱۳۱۸	۳/۹۹	۴	۲۰	۱۶
طرد موقعیتی	۴	۱۳۰۸	۳/۸۶	۴	۲۰	۱۶
طرد اجتماعی	۲۰	۶۱۷۲	۱۳۸۸	۲۹	۸۲	۵۳

جدول (۲) همبستگی ابعاد طرد اجتماعی با تحصیلات متغیر

متغیر	ضریب اسپیرمن	سطح معنی‌داری
تحصیلات و طرد اجتماعی	۰/۱۸۸	۰/۰۴

جدول (۳) آنالیز واریانس یکطرفه بین نوع جرم و طرد اجتماعی زنان زندانی

جرم	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	df	f	Sig
مواد مخدر	۶۸	۴۹/۱۳	۱۰/۵۸	۱۱۷	۲/۴۶۲	۰/۰۲۸
سرقت	۱۲	۴۷/۵۲	۷/۹۷			
قتل	۱۲	۵۰/۲۵	۱۰/۴۸			
روابط نامشروع	۸	۴۷/۲۵	۹/۳۱			
جرایم سیاسی	۲	۲۳/۵۰	۴/۹۵			
مالی	۶	۴۴/۶۷	۶/۸۳			
درگیری	۱	۵۳/۰۰	-			
کل	۱۱۸	۴۸/۲۰	۱۰/۲۵			

جدول (۴) همبستگی طرد اجتماعی با از خودبیگانگی

متغیر مستقل	عاطفی	مالی	تعاملی	زبانی	موقعیتی	طرد
بی‌قدرتی	-۰/۰۸۹	۰/۲۰۴*	-۰/۰۸۰	-۰/۳۲۸**	-۰/۴۸۰**	۰/۲۸۶**
بی‌هنجاری	۰/۰۵۰	۰/۲۳۴*	-۰/۱۰۴	-۰/۳۹۶**	-۰/۳۰۵**	۰/۲۹۳**
بی‌معنایی	-۰/۰۰۶	۰/۱۷۷	-۰/۱۳۱	-۰/۳۴۵**	-۰/۲۵۹**	-۰/۱۸۷*
احساس انزوا	۰/۰۸۵	۰/۱۷۲	۰/۰۹۳	۰/۱۵۸	۰/۳۰۸**	۰/۲۷۱**
تنفر از خود	-۰/۱۶۵	۰/۰۶۵	-۰/۳۰۰**	-۰/۳۰۵**	۰/۳۹۵**	۰/۱۱۲
از خودبیگانگی فرهنگی	۰/۰۱۱	۰/۰۷۲	۰/۰۵۲	۰/۱۰۲	۰/۱۶۱	۰/۱۳۶
کل از خودبیگانگی	-۰/۰۴۲	۰/۲۱۳*	-۰/۱۳۹	-۰/۳۶۸**	-۰/۴۵۰**	۰/۲۹۸**
داغ‌انگ	۰/۵۰۷**	۰/۷۸۹**	-۰/۵۹۰**	۰/۵۷۸**	-۰/۵۴۸**	۰/۵۱۳**
تبعیض جنسیتی	۰/۲۱۳*	۰/۱۶۵	۰/۲۲۰*	-۰/۱۶۲	۰/۲۰۸*	-۰/۱۸۵*

جدول (۵) رگرسیون چندگانه سنجش اثر متغیرهای مستقل بر طرد اجتماعی زنان زندانی

متغیرهای مستقل	ضریب استاندارد شده	ضریب خطای معیار	آزمون t	معنی-داری	سطح-تولرانس	آماره هم‌خطی
مقدار ثابت	۶۳۲/۶۸۵	۳/۳۵۳	۱۸۹/۹۵۰	۰/۰۰۰	-	-
داغ‌انگ	-۰/۶۶۲	۰/۱۴۶	-۴/۵۳۲	۰/۰۰۰	۰/۶۲۵	۱/۵۹۹
از خودبیگانگی	۰/۰۹۲	۰/۰۶۵	۱/۴۱۳	۰/۱۶۰	۰/۶۲۳	۱/۱۰۹
تبعیض	۰/۱۳۲	۰/۱۷۵	۰/۰۶۹	۰/۷۵۹	۰/۴۵۰	۱/۲۸۳

۰/۲۵۸ = ضریب تعیین تعدیل‌شده
۰/۲۸ = ضریب تعیین
۰/۱۸۸ = ضریب همبستگی چندگانه
۳/۴۶۲ = f
۰/۰۰۰ = sig

بحث و نتیجه‌گیری

طرد اجتماعی از تعاملات بین فردی، از هم‌گسیختگی پیوندهای اجتماعی میان زنان و اطرافیان و محرومیت از منابع مادی، عاطفی و... نهفته در تعاملات غیررسمی است و بیانگر روش‌هایی است که طی آن‌ها افراد از درگیری از تعاملات محروم می‌شوند و آنان را از داشتن فرصت‌هایی که پیش روی اکثر جمعیت است، باز می‌دارند. این عوامل می‌توانند با یکدیگر ترکیب شوند و زنان زندانی را به دلیل پیشینه خاصی که دارند، در دوران بعدی زندگی از مشارکت کامل در زندگی رایج اجتماعی، اقتصادی و سیاسی محروم کنند و به حاشیه برانند. لذا، پژوهش حاضر به بررسی تاثیر عوامل اجتماعی-فرهنگی مرتبط با طرد زنان زندانی پرداخته است.

فرهنگی و گفتمانی جامعه برتاییده نمی شود و به فرد حاشیه ای مبدل می شود. خانواده و اطرافیان از زاویه فرد عادی به او نمی نگرند. لذا فاصله از قواعد اجتماعی برای او فاصله تعاملی، حمایتی و منابع را رقم می زند.

فرضیه دیگر، مبنی بر رابطه داغ انگ و طرد اجتماعی زنان زندانی تایید شد. بدین صورت که هرچه انگزنی نسبت به زنان زندانی بیشتر باشد، طرد اجتماعی آنها هم بیشتر می شود و بالعکس. این نتیجه، نظریه انگ را تایید می کند. [۱۶] طبق این نظریه، زنان زندانی هم به عنوان گروهی از انگ خوردگان، با کلیشه ها و تفکرات قالبی منفی مثل مجرم بودن، غیرقابل اعتماد بودن، متقلب بودن شناخته می شوند. به نظر می رسد، زمانی که زنان زندانی از زنانگی مرسوم فاصله می گیرند و جرمی را مرتکب می شوند که منطبق با معیارهای ایده آل و استاندارد جامعه نیست، به جایگاهی بی ارزش و غیرطبیعی رانده می شوند. داغ انگ آنان را مبتلا به می کند و آنان را در هاله ای از فشار اجتماعی موزیانه حبس می کند. خانواده، خویشان و اطرافیان آنان نیز از داغ انگ بی تاثیر نیستند و این ننگ به شدت به اطرافیان نزدیک آنان تسری می یابد. نگاه های سنگین، سرزنش، تحقیر، احساس بی آبرویی، بی حیثیتی و بالاخص سرافکنندگی را برای آنان فراهم می کند. فشار جرم و فشار انگ و برچسب به نوعی تمامی امکانات و پتانسیل های ارتباطی زنان را از آنان ستانده و آنان را از امکانات ماهوی تعاملات محروم می کند.

فرضیه همبستگی بین تبعیض جنسیتی و طرد اجتماعی در تحقیق حاضر مورد تایید قرار گرفت. در ارتباط با این فرض می توان گفت هرچه تبعیض جنسیتی بالاتر باشد، طرد اجتماعی زنان زندانی هم بیشتر می شود و بالعکس. این فرضیه براساس نظریه گیدنز و آمارتیاسن قابل تفسیر است. از نظر آنان، تفاوت های جنسیتی شالوده نابرابری اجتماعی

یافته ها نشان داد که طرد اجتماعی در انواع جرم زنان متفاوت است؛ به گونه ای که زنان زندانی که جرمشان ضرب و جرح و قتل بوده است بیشترین میانگین طرد را به خود اختصاص داده اند، و کمترین میزان طرد در زندانیان سیاسی زن مشاهده شد. نتایج همچنین نشان می دهد که، میانگین طرد اجتماعی زنان زندانی در تمامی ابعاد بیشتر از حد متوسط است و در بین ابعاد طرد اجتماعی، بیشترین میانگین مربوط به بعد طرد تعاملی و زبانی و کمترین میانگین مربوط به بعد طرد مالی و عاطفی است. نتایج تحقیق حاضر، به نوعی همسو با تحقیقات صادقی و میرحسینی، [۱۴] صدیق سروسستانی و نصرافهانی، [۲۲] قاضی نژاد و ساوالان پور، [۱۲] وروایی و وروایی [۲۳] و داج و پوگرین [۸] است. طبق نتایج این تحقیقات، زنان زندانی محکوم، به عنوان یک مطرود با آنها برخورد می شود، و با انواع طردها مواجه می شوند.

دیگر نتیجه تحقیق حاضر نشان می دهد که با افزایش تحصیلات زنان زندانی، طرد اجتماعی بیشتری برای زنان زندانی رقم می خورد و زنان بیشتر از دایره تعاملات عزیزان، خویشاوندان و نزدیکان خود حذف می شوند. به نظر می رسد، مهمترین تاثیر در نحوه برخورد اقوام و آشنایان و... با زنان زندانی در ابتدا مربوط به سطح سواد زندانیان است. در واقع، با افزایش تحصیلات، طرد بین فردی زنان زندانی نیز بیشتر می شود. این امر بدان علت است که از زنان با تحصیلات بالاتر، انتظارات و سطح توقعات بیشتری، مبتنی بر رشد شخصیت و منش والای انسانی وجود دارد؛ اما وقتی زنان تحصیل کرده دچار رفتار انحرافی می شوند، توقعات و انتظارات این افراد از این که افزایش تحصیلات که توأم با افزایش تهذیب و معنویت است، زیر سوال می رود و در نتیجه، فشارهای منفی از جانب جامعه بیشتر می شود و فرد بیشتر مورد طرد قرار می گیرد. نتیجه حاضر موید تحقیق اسپارک است. [۲۴]

نتایج تحقیق حاضر در بررسی رابطه از خودبیگانگی و طرد اجتماعی زنان زندانی نشان داد که هرچه از خودبیگانگی زنان زندانی بیشتر باشد، طرد اجتماعی آنها هم بیشتر می شود. این فرضیه به نوعی نظریه دورکیم را تداعی می کند. [۱۷] به باور او، در شرایطی که فرد ضوابطی جهت رفتار خود نداشته باشد، دچار حالت نابسامانی می شود و این نابسامانی در رفتار و حالات او متجلی و منعکس می شود، و احتمال این که وی در چنین شرایطی دست به رفتاری بزند که از نظر اجتماعی هنجارشکنی و انحراف شناخته شود زیاد است. در حد نهایی این رفتار ممکن است به صورت از خودبیگانگی بروز کند. احساس از خودبیگانگی در فرد سبب می شود که وی به احساس انفصال و جدایی از موضوعات پیرامونی میل کند و خود را از هر آنچه قبلا پیوند داشت، جدا و منفک ببیند. بر این اساس می توان گفت زمانی که فاصله بین رفتار زنان زندانی از رفتارهای استاندارد زن سالم افزایش می یابد. نگاه فرهنگی ضد هنجار، فضای زندگی زنان زندانی را در بر می گیرد و دیگر، انحراف او در بستر

مورد مطالعه، کامل کردن گروه نمونه و پاسخدهی کامل به سوالات پرسشنامه، محدودیت مکان، کمی و مقطعی بودن تحقیق باید اشاره کرد.

پیشنهادها: پیشنهاد می‌شود تعدیل ارزیابی‌ها و پیش‌داوری‌های نامناسب و تقلیل نابرابری‌ها در اولویت برنامه‌های فرهنگی قرارگیرد. نگاه‌های غیرواقع‌بینانه و غیرمنصفانه به زنان زندانی در زندان، و بعد از زندان، مانع از برگشت آنان به دامن خانواده و جامعه‌ای که زندگی می‌کنند، می‌شود. رسانه‌های جمعی و متولیان فرهنگی جامعه با برنامه‌های سازنده در این راستا می‌تواند با تغییرات اساسی در رویکرد و کلیشه‌های عامه مردم نسبت به زندانیان، منشا فعالیت و حضور مناسبتر آنان در جامعه باشد. تلاش برای جذب مجدد زنان زندانی در نظام فرهنگی-اجتماعی جامعه با شناخت اولویت‌های ارزشی، باورها و تقویت هنجارها و اخلاقیات آنان جهت رفع از خودبیگانگی از جمله اولویت‌های اساسی دیگری است که فعالیت مددکاران اجتماعی و مشاورین و متولیان فرهنگی در این حوزه می‌تواند بسیار موثر باشد.

افزایش آگاهی خانواده‌های زنان زندانی و آموزش آنان برای رفع کدورات خانوادگی و عادی‌سازی روابط خانوادگی می‌تواند در تقویت احساس ارزشمندی و عزت‌نفس زنان زندانی موثر باشد. این امر می‌تواند از سوی سازمان زندان‌ها با انواع مداخله، بستر خانواده را برای پذیرش زندانیان فراهم کند. آموزش و آگاه‌سازی خانواده‌ها می‌تواند از سوی سازمان‌های مختلف و متولی از جمله رسانه‌های جمعی و سازمان زندان‌ها انجام پذیرد. مددکاران اجتماعی و مشاورین در این سازمان‌ها، می‌توانند از نقش برجسته‌ای در آموزش خانواده افراد زندانی برخوردار باشند. همچنین از پیشنهادات پژوهشی، می‌توان به اجرای این پژوهش در محیط‌های دیگر، با کاربرد هم‌زمان روش کیفی و کمی، با مقایسه دو گروه مردان و زنان اشاره کرد.

سپاسگزاری: این مطالعه با همکاری کامل مسوولان زندان‌های شهر یزد و شهر شیراز به اتمام رسیده است؛ بدین وسیله از تلاش و حمایت مسوولان محترم از تحقیق حاضر در زندان مرکزی یزد و زندان مرکزی شیراز تشکر و قدردانی می‌شود.

تعارض منافع: این پژوهش بدون هیچ‌گونه حمایت مالی از سوی سازمان‌ها و موسسات صورت گرفته است. تضاد منفععی نیز بین نویسندگان وجود نداشته است.

مثل مجازات شدیدتر و طرد اجتماعی بیشتر، برای زنان مجرم نسبت به مردان مجرم است. بر این اساس هرچه تبعیض و نابرابری جنسیتی در جامعه نسبت به مجرمین و زندانیان زن، بیشتر باشد طرد اجتماعی زنان زندانی هم بیشتر می‌شود. این نتیجه همسو با پژوهش آزاده و تافته است. [۲۵] تبعیض از آن‌جایی به طرد زنان منجر می‌شود که جامعه تحمل خطا و انحرافات زنان را بنا به افکار و کلیشه‌های جنسیتی ندارد. به محض وقوع جرم از سوی زنان، انحراف آنان در هاله تبعیضات، مورد تعبیر و تفسیر جنسی قرار می‌گیرد؛ جرم آنان در مقایسه با مردان سنگینتر تلقی می‌شود و ساخت معنایی، ذهنی و انسانی متفاوتی زنان مجرم را احاطه می‌کند. همین معانی منفی و جنبه‌های تبعیضی و تعصبی سبب می‌شود خانواده‌ها و اطرافیان در مواجهه با زنان واکنش‌های منفی و تندتری اتخاذ کنند.

نتایج تحلیل رگرسیون نیز نشان داد که در نمونه زنان زندانی، پیش‌بینی طرد اجتماعی با متغیر مستقل داغ انگ از نظر آماری معنادار است. متغیر مستقل داغ انگ قادر است چهل و پنج و هشت دهم درصد متغیر وابسته را پیش‌بینی کند. متغیر تبعیض جنسیتی و از خودبیگانگی معنادار نشد. در توجیه نتایج به‌دست‌آمده می‌توان گفت که داغ انگ اجتماعی یکی از عناصر عمده یک سیستم ارتباط اجتماعی برای متنبه کردن افراد خاطی است که در شرایط اجتماعی برساخت می‌شود و تداوم می‌یابد و در مورد زنان زندانی در بدترین حالت اعمال می‌شود. **محدودیت‌ها:** از محدودیت‌های پژوهش انجام‌شده می‌توان دسترسی به نمونه

منابع

References:
 1. Rashidi A, Barati M. Studying the conditions of women prisoners and their rehabilitation methods: A case study of Arak prisoners. *Women Studies*. 2017; 7 (17): P. 67-93 [Persian].
 2. Sirajzadeh S. The evolution of women's crimes in the last two decades. *Societal Security Studies Scien-*

tific Quarterly. 2007; 3 (8-9): P. 35-56 [Persian].

3. Varastehfar A, Hasheidaran H, Rafiee N. A survey on reasons social crimes caused in women and girls who were visiting the social emergency centers in Shahr-Kord. Social Research Quarterly. 2011; 4 (10): P. 35-62 [Persian].

4. Rastgarynya J. Study of women's crimes. Correction and Education Monthly. 2005; 4 (43): P. 6-9 [Persian].

5. Salehi F. (Dissertation). A Study of individual and family factors affecting women's crime. Tehran: Al-lameh Tabatabai University. 2011: 2.

6. Volker B, De Cuyper R, Mollenhorst G, Dirkzwager A, van der Laan P, Nieuwbeerta P. Changes in the social networks of prisoners: A comparison of their networks before and after imprisonment. Social Networks. 2016; 47: P. 47-58. doi.org/10.1016/j.socnet.2016.04.004

7. Van Olphen J, Eliason MJ, Freudenberg N, Barnes M. Nowhere to go: How stigma limits the options of female drug users after release from jail. Science and Business Media LLC. 2009; 4 (1): P. 1-9. doi.org/10.1186/1747-597x-4-10

8. Dodge M, Pogrebin MR. Collateral costs of imprisonment for women: Complications of reintegration. The Prison Journal. 2001; 81 (1): P. 42-54. doi:10.1177/0032885501081001004.

9. McQuaide S, Ehrenreich JH. Women in prison: Approaches to understanding the lives of a forgotten population. Affilia. 1998; 13 (2): P. 233-46. doi.org/10.1177/088610999801300207

10. Blakemore K. An introduction to social policy making. Tehran: Social Security Organization Research Institute. 2014; P. 435-436 [Persian].

11. Kalantari A, Bashiri H, Gholami S. The sociological evaluation of effective cultural and social factors on social alienation in Givi city. Journal of Iranian Social Development Studies. 2012; 4 (3): P. 54-63 [Persian].

12. Ghazinejad M, Savalanpour A. Investigating the relationship between social exclusion and readiness for addiction. Social Issues in Iran. 2008; 16 (63): P. 180-139 [Persian].

13. Ghaffari G, Omid R. Conceptual and theoretical rotation from poverty towards social exclusion. Social Development & Welfare Planning, 2010; 2(4): 35-66. [Persian]

14. Sadeghi FS, Mirhosseini Z. Sociological analysis of narratives of women from prison after release. Women in Development & Politics. 2014; 12 (3): P. 345-362. doi: 10.22059/jwdp.2014.53687 [Persian].

15. Tabataba'ei Ghomi M. (Dissertation). Investigating the gender rejections in workplace and its social and psychological outcomes. Tehran: Al-Zahra University. 2011; 8.

16. Parvin S, Eslamian A. The lived experience of social relations in women living with HIV. Women in Development & Politics. 2014; 12 (2): P. 207-228 [Persian].

17. Mohseni Tabrizi A. Social pathology of youth, A study of value isolation and cultural participation in academies in Iran. Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education. 2002; (26): P. 119-82 [Persian].

18. Rostami L, Mohtashami N. Theory of interactionism and its critical analysis. Journal of Legal Studies. 2013; 5 (2): P. 6-106. [Persian]

19. Zahed S, Kheiry Khamene B. Attitude of female head of household who are under the protection of Imam Khomeini's committee in Shiraz concerning temporary marriage. Women Studies, 2012; 2 (4): P. 43-66 [Persian].

20. Hosseini H, Savalanpour A. Theory of interactionism and its critical analysis. Law Enforcement Quarterly. 2013; 5 (3): P. 25-54 [Persian].

21. Pourtaheri M, Pourverdi Nejat M. The examining of sexual inequality among rural women: Case study of guilan province. Journal of Historical Sociology. 2009; 1 (2): P. 115-55 [Persian].

22. Sedigh Sarvestani R, Nasr Esfahani A. Drug abuse, social exclusion, and homelessness in Tehran: A qualitative study. Iranian Journal of Social Problems. 2011; 1 (4): P. 2-18 [Persian].

23. Varvaei T, Varvaei A. The impacts of social exclusion on the repetition of women crimes after release from prison. Social Order Quarterly. 2017; 8 (2): P. 33-64 [Persian].

24. Spark C, Harris A. Vocation: A study of prisoner education for women. Journal of Sociology. 2005; 41 (2): P. 143-61.

25. Azadeh AM, Tafteh M. The sources of social exclusion and happiness in female-headed households. Women in Development & Politics. 2015; 13 (3): P. 335-356 [Persian]. doi: 10.22059/jwdp.2015.5633